

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Колективна монографія

За редакцією Непочатенко О.О.

Умань
Видавець «Сочінський М. М.»
2019

УДК 338.43
С76

*Друкується за рішенням вченої ради
Уманського національного університету садівництва
(протокол №4 від 19 грудня 2018 року)*

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор Малік М.Й.;
доктор економічних наук, професор Жудро М.К.;
доктор економічних наук, професор Нестерчук Ю.О.

Автори вміщених матеріалів висловлюють свою думку, яка не завжди збігається з позицією редакції. За зміст матеріалів (у т.ч. відсутність плагіату) відповідальність несуть автори. Матеріали подаються в авторській редакції.

**С 76 Соціально-економічні засади формування економічної системи України : колект. Моногр. / За ред. д.е.н., професора О. О. Непочатенко. – Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2019. – 276 с.
ISBN 978-966-304-287-9**

У монографії викладені результати досліджень сучасних проблем розвитку економіки України. Висвітлені соціально-економічні аспекти функціонування економіки. Розглянуто роль та місце фінансової та податкової політики у забезпеченні поступального розвитку економічної системи. Досліджено розвиток окремих галузей національної економіки. Значну увагу приділено теоретичним та практичним аспектам розвитку підприємницької діяльності як основи успішного функціонування економіки країни.

Розраховано на студентів, аспірантів, викладачів, наукових співробітників та Фахівців, які займаються питаннями розвитку економіки.

УДК 338.43

ISBN 978-966-304-287-9

© Уманський національний
університет садівництва, 2019

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

1.1. Соціально-екологічні засади функціонування економіки України (Мареха І.С., к.е.н., Сумський державний університет).....	9
1.2. Організаційно-економічний механізм посилення соціальної згуртованості та розвитку соціального капіталу (Гриненко А.М., к.е.н., доцент, професор; Кирилюк В.В., асистент, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»).....	14
1.3. До питання використання, інтелектуального людського капіталу в Україні: здобутки та втрати (Щурик М.В, д.е.н., професор, Університет короля Данила, м. Івано-Франківськ)	18
1.4. Рівень та якість життя в характеристиці економічного добробуту (Костюк В.С., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва)..	27
1.5. Rynek pracy a koszty zatrudnienia. Labor market and employment costs (Pawel Dziemdziała, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie).....	33
1.6. Kształtowanie nawyków żywieniowych dzieci na przykładzie «Programu dla szkół» (Krystyna Krzyżanowska, Slavomir Wawrzyniak, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie).....	39
1.7. Розбудова економіки стандартизації в контексті процесів цифрової трансформації (Степаненко О.П., д.е.н., доцент, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана).....	46
1.8. Цифрова економіка та її роль в управлінні соціально-економічними процесами (Пугачевська К., к.е.н., доцент, Мукачівський державний університет)	56
1.9. Тризуб вільної торгівлі Європейський Союз - Україна - Канада (DCFTA - CETA - CUFTA): економічний аспект, політичний підтекст, український контекст (Коміренко В.І., д.е.н., академік, Дніпровський гуманітарний університет).....	60
1.10. Оцінка конкурентоспроможності туристичного ринку Львівської області (Ільницька-Гикавчук Г.Я., к.е.н., доцент, Національний університет «Львівська Політехніка»).....	64

РОЗДІЛ 2. СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ

2.1. Стан інвестиційної безпеки України (Савіцька С.І., к.е.н., асистент, Подільський державний аграрно-технічний університет).....	70
---	----

2.2. Управління фінансовими механізмами з реалізації енергозберігаючих проєктів (Лялюк О.Г., к.т.н., доцент, Ратушняк О.Г., к.т.н., доцент, Лялюк А.О. Вінницький національний технічний університет).....	75
2.3. Вплив податку на додану вартість на доходи Державного бюджету України (Барабаш Л.В., к.е.н., доцент, Битюк Л.В., Уманський національний університет садівництва).....	80
2.4. Роль податків у системі доходів місцевих бюджетів (Барабаш Л.В., к.е.н., доцент, Чернюк Н.В., Уманський національний університет садівництва).....	86
2.5. Сучасний стан та напрями вдосконалення казначейського виконання муніципальних бюджетів в умовах бюджетно-фінансової децентралізації (Гузар Б.С., к.е.н., доцент, Прокопчук О.Т., к.е.н., Уманський національний університет садівництва).....	91
2.6. Екологічне оподаткування: практичний досвід України та країн Європейського Союзу (Барабаш Л.В., к.е.н., доцент, Шевченко Д.В., Уманський національний університет садівництва).....	97
2.7. Теоретичні аспекти специфіки маркетингу в страхуванні (Власюк С.А., к.е.н., доцент, Щербина Н.С., Уманський національний університет садівництва).	102
2.8. Місце та роль недержавного соціального страхування у системі соціального захисту (Мальований М.І., д.е.н., доцент, Мальована М.М., аспірантка, Уманський національний університет садівництва).....	106
2.9. Страхування сільського господарства України як необхідна Умова кредитного забезпечення його розвитку (Поліщук Н.В., к.е.н., доцент, Вінницький фінансово-економічний університет).....	113
2.10. Стратегія підвищення фінансового забезпечення підприємств АПК (Колотуха С.М., к.е.н., доцент, Мельник К.М., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва).....	120

РОЗДІЛ 3. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ

3.1. Стратегічні орієнтири підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств машинобудівного комплексу в умовах прийняття управлінських рішень (Вецепура Н.В., к.е.н., доцент, Київський національний університет культури і мистецтв).....	127
3.2. Роль дебіторської та кредиторської заборгованості в забезпеченні операційної діяльності підприємств пивоварної галузі (Конєва Т. А., к.е.н., доцент, Гац А. В., Чорноморський національний університет імені Петра Могили).....	134
3.3. Еволюція та сутність державного регулювання аграрного сектору економіки (Осіпова А.А., здобувач, Уманський національний університет садівництва).....	140

3.4. Основні тенденції розвитку аграрного підприємництва в Україні (Лисенко А.М., к.е.н., доцент, Центральноукраїнський національний технічний університет).....	144
3.5. Аналіз вітчизняного ринку консервованих фруктів та ягід (Корман І.І., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва).....	152
3.6. Сучасний стан і перспективи розвитку вітчизняного ринку овочів закритого ґрунту (Невлад В.Ф., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва).....	159
3.7. Розвиток туризму в Україні: реалії, сучасні тенденції та конкурентні переваги (Габа М.І., к.е.н., НУ «Львівська політехніка»).....	164
3.8. Rola motywacji w aktywnosci turystycznej (Krystyna Krzyzanowska, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie; Anna Krzyzanowska, Warszawski Uniwersytet Medyczny).....	169
3.9. Теоретико-методологічні основи використання твердих побутових відходів (Дулин І.С., к.е.н., доцент, Макар О.П., к.е.н., доцент, Національний університет «Львівська політехніка»).....	175

РОЗДІЛ 4. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР УКРАЇНИ

4.1. Соціальна відповідальність бізнес-організацій як фактор забезпечення конкурентоспроможності (Кицак Т.Г., к.е.н., доцент, Коваленко І.Ф., к.е.н., доцент, КНЕУ імені Вадима Гетьмана).....	180
4.2. Economy is mathematical case frame by innovative receptivity of personnel on ukrainian industrial enterprises (Boichenko Oleg, postgraduates PhD, National technical university of «Kharkiv polytechnic institute»).....	186
4.3. Розвиток конкурентоспроможності підприємств в умовах глобалізації (Євсєєва І.В., к.е.н., доцент, Національний університет харчових технологій).....	193
4.4. Визначення понять «предмет», «об'єкт» та «метод» бухгалтерського обліку в літературних джерелах (Пугаченко О.Б., к.е.н., доцент, Центральноукраїнський національний технічний університет).....	197
4.5. Еволюціонування контрольних (обліково-економічних та аналітичних) функцій підсистеми бухгалтерського обліку (Ткаченко С.А., д.е.н., доцент, Вищий навчальний заклад «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»; Потишняк О.М., д.е.н., доцент, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка).....	205
4.6. Інформаційне забезпечення бухгалтерського обліку і звітності: порівняльний огляд (Ткаченко І.В., ст. викладач, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського).....	210

ресурси. У зв'язку з цим може бути запропоновано їх товарне кредитування (отримання підприємством добрив, паливно-мастильних матеріалів, нової техніки, запчастин до неї і т. д.) за рахунок коштів бюджету, виділених спеціальним організаціям підтримки дрібнотоварного сектору у вигляді субвенцій, занесених в їх статутні капітали¹⁸⁸. Повернені від товарного кредиту кошти реінвестуються у новостворені фермерські та підсобні господарства. В результаті чого з'явиться реальна можливість у бажаючих організувати свій сільський бізнес у вигляді подібних аграрних формувань.

На особливу увагу заслуговує цінове регулювання, яке має на увазі введення державного регулювання цін на основні види матеріально-технічних ресурсів, граничні ціни на енергоносії й економічні санкції за перевищення та стимулювання за зниження рівня цін, а саме: розширення застосування лізингу та субсидій для товаровиробників на науково-технічну продукцію, придбання сучасної техніки та мінеральних добрив; встановлення для торгово-посередницьких організацій, сервісних підприємств і організацій АПК граничних націнок на основні види промислової продукції зі скасуванням передоплати. При цьому рівень прибутковості будь-яких сервісних підприємств в АПК не повинен перевищувати аналогічних показників обслуговуючих сільськогосподарських підприємств.

Удосконалення фінансово-кредитних відносин в аграрному секторі щодо конкретних видів продукції і послуг має проходити при паралельному функціонуванні ринкових цін і цін, що регулюються безпосередньо державою на регіональному рівні.

Відтак в умовах ринкової економіки основою державної аграрної політики має бути розвиток і забезпечення стимулів для ефективного виробництва сільськогосподарської продукції, адже необхідність підтримки власного сільськогосподарського товаровиробника активно підтверджується не лише розвиненими країнами світу. Така підтримка є виправданою і з позиції вітчизняних державних інтересів держави, оскільки в сучасних умовах розвитку економіки України питання продовольчої безпеки країни виходить на перший план, а стратегія розвитку сільського господарства повинна бути орієнтована на самозабезпеченість регіонів і країни в цілому.

3.4. Основні тенденції розвитку аграрного підприємництва в Україні

Розвиток підприємництва в аграрному секторі на основі обґрунтованого поєднання наявних ресурсів, особливостей функціонування ринкової економіки, юридичних норм та закономірностей розвитку соціально-економічних систем – важлива передумова для вирішення проблеми виходу економіки України з кризового стану. Завдячуючи аграрному підприємству у сільській місцевості створюються робочі місця, залучаються інвестиційно-інноваційні ресурси, формуються додана вартість та податкові надходження до бюджетів різних рівнів, що позитивно впливає на розвиток сільських територій та вирішення проблеми продовольчої безпеки. Водночас, не дивлячись на те, що підприємницьке середовище на селі та система його організації практично сформовані, існує ряд невирішених моментів: проблема безробіття та низька купівельна спроможність населення; недостатнє використання ресурсного потенціалу сільських територій; обмежений доступ сільськогосподарських товаровиробників до джерел фінансування; низький рівень залучення суб'єктів господарювання до організації в інтегровані аграрні формування. Актуальність окреслених проблем

¹⁸⁸ Пивовар П.В. Аграрні субсидії в системі державної політики. *Агросвіт*. 2016. № 19. С. 9-13.

посилюється в умовах глобалізації економіки, у зв'язку з чим виникає необхідність пошуку шляхів їх вирішення.

Зародження підприємництва пов'язують з епохою Середньовіччя, проте сучасне розуміння його суті закладене представниками австрійської школи В. Зомбартом, Л. Мізесом, Ф. Хайеком, Й. Шумпетером, які розглядали підприємництво як «складне комплексне явище, для якого характерні новаторство, нова комбінація факторів виробництва, ризик і невизначеність, спрямованість на одержання прибутку, самостійність, жорсткість вимог до особистих якостей підприємця і, насамперед, освіченість, компетентність, виваженість, природні якості особистості щодо вміння приймати блискавичні рішення, налагоджувати необхідні контакти, брати на себе ризик, відповідальність не тільки за свою долю, а й підлеглих, управляти людьми, йти на компроміс, шукати і знаходити нове діло тощо».¹⁸⁹

В Україні підприємництво здійснюється в будь-яких передбачених законом організаційних формах на вибір підприємця. Відповідно до статті 42 Господарського кодексу України, підприємництво – це «самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку».¹⁹⁰

В сукупності галузей національної економіки, на розвиток яких спрямована підприємницька діяльність, важливе значення має сільське господарство. У 2017 р. на частку сільського, лісового та рибного господарства припадало 10,23% валового внутрішнього продукту країни.¹⁹¹ Динаміка обсягів виробництва сільськогосподарської продукції господарствами усіх категорій у постійних цінах 2010 р. за останні п'ять років відображена на рис. 1¹⁹².

Рис. 1. Виробництво сільськогосподарської продукції господарствами усіх категорій у постійних цінах 2010 р. у 2013-2017 рр., млн. грн.

¹⁸⁹ Основи аграрного підприємництва / За ред. М.Й. Маліка. – К.: Інститут аграрної економіки, 2000. – 582 с. – С. 18.

¹⁹⁰ Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436- IV (редакція від 10.11.2018 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

¹⁹¹ Валовий внутрішній продукт у фактичних цінах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

¹⁹² Сільське господарство України // Статистичний збірник за 2017 р. / Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко [Текст]. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 245 с. – С. 224.

У загальній земельній площі України на 01.01.2018 р. на частку сільськогосподарських угідь припадало 68,7%. З кожним роком спостерігається зменшення площі зазначених угідь. Так, якщо на кінець 2000 р. площа сільськогосподарських угідь становила 41827,0 тис. га, на кінець 2005 р. – 41722,2 тис. га, на кінець 2010 р. – 41576,0 тис. га, то на кінець 2017 р. – 41489,3 тис. га. Динаміка зміни площі сільськогосподарських угідь за 2013-2017 рр. відображена на рис. 2¹⁹³.

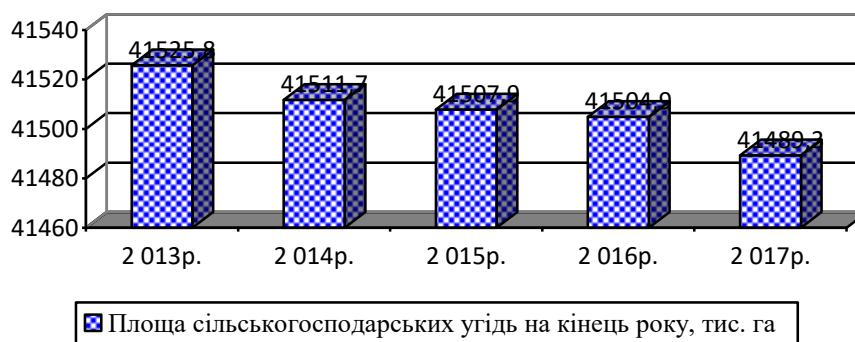

Рис. 2. Площа сільськогосподарських угідь на кінець 2013-2017 рр., тис. га

Найбільш вагомою у загальній площі сільськогосподарських угідь є рілля, на частку якої на кінець 2000 р. припадало 77,85%, на кінець 2010р. – 78,11%, на кінець 2017 р. – 78,44%, що (зважаючи на незначну частку багаторічних культурних насаджень у площі сільськогосподарських угідь) свідчить про підвищення ступеню розораності земель.

Динаміку зміни площ окремих видів сільськогосподарських угідь на кінець 2013-2017 рр. відображено на рис. 3¹⁹⁴.

Сільськогосподарські товаровиробники є важливими учасниками цілісного ланцюга, який поєднує між собою як аграрні галузі, так і виробників засобів виробництва, продуктів промислової переробки, а також торговельну мережу, забезпечуючи їх функціонування у конкурентному ринковому середовищі.

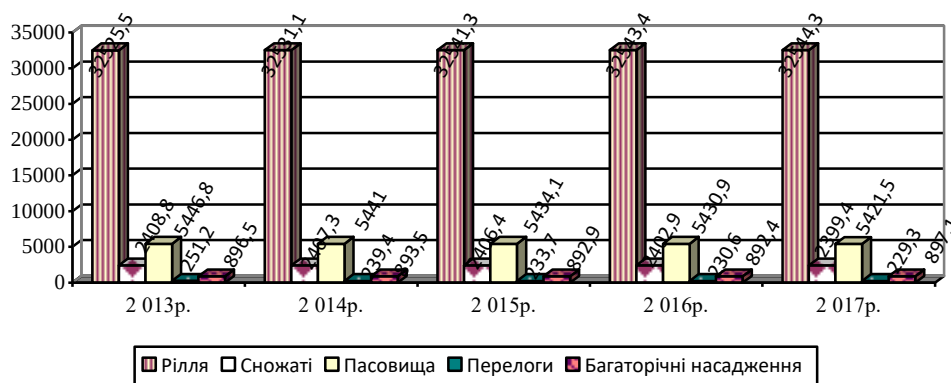

Рис. 3. Площа окремих видів сільськогосподарських угідь на кінець 2013-2017 рр., тис. га

В Україні станом на 01.11.2017 р. підприємницьку діяльність в аграрній сфері здійснювало 45558 суб'єктів господарювання. У динаміці їх загальна кількість

¹⁹³ Сільське господарство України // Статистичний збірник за 2017 р. / Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко [Текст]. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 245 с. – С. 65.

¹⁹⁴ Сільське господарство України // Статистичний збірник за 2017 р. / Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко [Текст]. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 245 с. – С. 65.

періодично змінювалася (рис. 4) ¹⁹⁵.

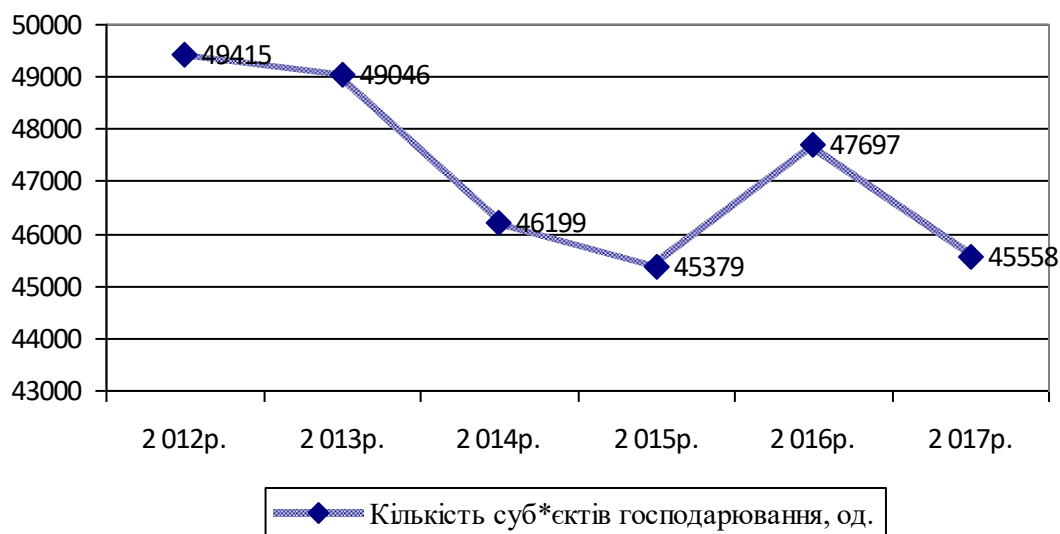

Рис. 4. Кількість суб'єктів господарювання, які здійснювали підприємницьку діяльність в аграрній сфері України станом на 01.11, одиниць

Підприємницька діяльність в аграрній сфері України представлена переліком суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм (табл. 1).

1. Кількість та структура підприємств, які здійснювали сільськогосподарську діяльність, за організаційно-правовими формами господарювання на 01.11 відповідного року

Суб'єкти господарювання	2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	Одиниць	Питома вага, %	Одиниць	Питома вага, %	Одиниць	Питома вага, %	Одиниць	Питома вага, %	Одиниць	Питома вага, %	Одиниць	Питома вага, %
Усього по Україні	49415	100,0	49046	100,0	46199	100,0	45379	100,0	47697	100,0	45558	100,0
з них:												
- господарські товариства	8235	16,7	8245	16,8	7750	16,8	7721	17,0	8700	18,2	6967	15,3
- приватні підприємства	4220	8,5	4095	8,3	3772	8,2	3627	8,0	3752	7,9	3215	7,1
- кооперативи	848	1,7	809	1,6	674	1,4	596	1,3	738	1,5	448	1,0
- фермерські господарства	34035	68,9	34168	69,7	33084	71,6	32303	71,2	33682	70,6	34137	74,9
- державні підприємства	296	0,6	269	0,6	228	0,5	241	0,5	222	0,5	199	0,4
- підприємства інших форм господарювання	1781	3,6	1460	3,0	691	1,5	891	2,0	603	1,3	592	1,3

Джерело: узагальнено автором за даними Державної служби статистики України ¹⁹⁶

¹⁹⁵ Сільське господарство України // Статистичний збірник за 2017 р. / Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко [Текст]. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 245 с. – С. 171.

Вагому частку в загальній кількості підприємств, які здійснювали сільськогосподарську діяльність, за організаційно-правовими формами господарювання на 01.11.2012-01.11.2017 рр. (68,9-74,9 %) займали фермерські господарства, проте їх питома вага в структурі виробництва сільськогосподарської продукції є незначною (у 2000-2017 рр. – 2,1-8,7%) (табл. 2).

2. Структура виробництва продукції сільського господарства за категоріями господарств в Україні, % до загального обсягу

Категорії господарств	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
1. Сільськогосподарські підприємства	38,4	40,5	48,3	55,3	55,1	57,0	56,4
з них фермерські господарства	2,1	4,6	6,1	7,6	7,9	8,7	8,7
2. Господарства населення	61,6	59,5	51,7	44,7	44,9	43,0	43,6

Джерело: узагальнено автором за даними Державної служби статистики України¹⁹⁷

Особливістю розвитку аграрного підприємництва в Україні є те, що значну частку сільськогосподарської продукції (більше 43%) виробляють особисті господарства населення, які не зареєстровані як підприємницькі формування.

Зважаючи на вагому частку фермерських господарств у загальній кількості підприємств, які здійснювали сільськогосподарську діяльність, досліджуємо динаміку змін питомої ваги площі сільськогосподарських угідь та ріллі у користуванні фермерських господарств в загальній площі сільськогосподарських угідь, а також частку ріллі у площі сільськогосподарських угідь, яка знаходиться у користуванні фермерських господарств (табл. 3).

3. Питома вага фермерських господарств в загальній площі сільськогосподарських угідь та ріллі по Україні на кінець 2015-2017 рр., %

Суб'єкти господарювання	Сільськогосподарські угіддя, тис. га			з них рілля, тис. га			Питома вага ріллі у площі сільськогосподарських угідь, %		
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Господарства усіх категорій	41507,9	41504,9	41489,3	32541,3	32543,4	32544,3	78,40	78,41	78,44
у т.ч. фермерські господарства	4343,7	4437,9	4580,1	4223,3	4297,7	4456,0	97,23	96,84	97,29
Частка фермерських господарств в загальній площі сільськогосподарських угідь та ріллі, %	10,46	10,69	11,04	12,98	13,21	13,69	x	x	x

Джерело: узагальнено автором за даними Державної служби статистики України¹⁹⁸

¹⁹⁶ Сільське господарство України // Статистичний збірник за 2017 р. / Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко [Текст]. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 245 с. – С. 171.

¹⁹⁷ Сільське господарство України // Статистичний збірник за 2017 р. / Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко [Текст]. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 245 с. – С. 55.

¹⁹⁸ Сільське господарство України // Статистичний збірник за 2017 р. / Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко [Текст]. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 245 с. – С. 66-67.

Частка ріллі у площі сільськогосподарських угідь, яка знаходилася у користуванні фермерських господарств, за останні три роки перевищувала 96%. У співвідношенні до загальної площі ріллі частка ріллі, що знаходилася у користуванні фермерських господарств, перевищує 12% та з кожним роком збільшується. На кінець 2017 р. у порівнянні з 2015 р. площа ріллі у фермерських господарствах збільшилася на 5,51%, а з 2016 р. – на 3,68%. Обсяг виробленої фермерськими господарствами сільськогосподарської продукції у цінах 2010 р. протягом 2015-2017 рр. збільшився на 14,99%, а за 2016-2017 рр. – зменшився на 1,62%. Отже, у 2016-2017 рр., при збільшенні площі ріллі, у зазначеній категорії господарств відбулося скорочення обсягів аграрного виробництва.

Скорочення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції протягом 2016-2017 рр. спостерігалось не лише у фермерських господарствах, а й у інших сільськогосподарських підприємствах, а також у господарствах населення (рис. 5).¹⁹⁹.

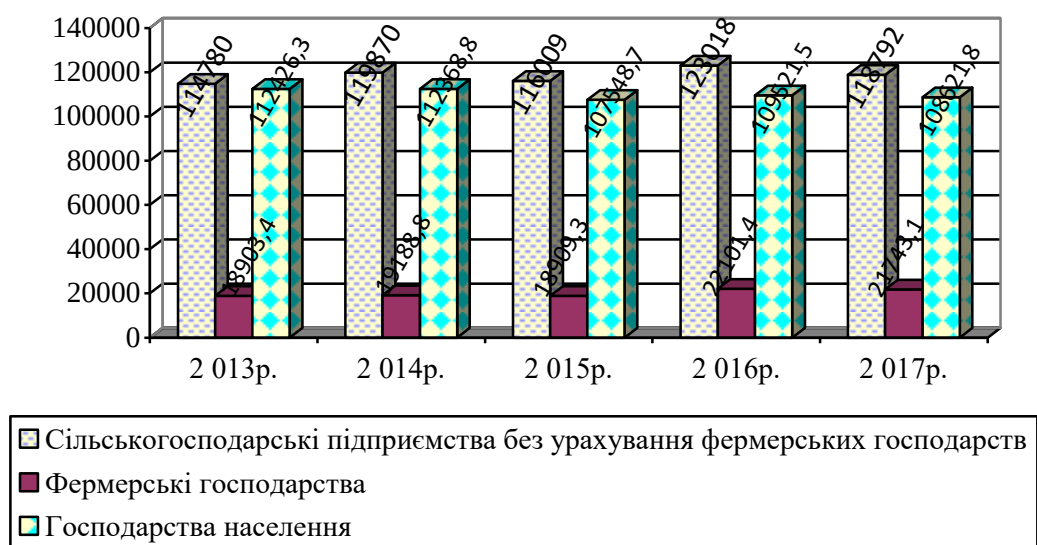

Рис. 5. Динаміка обсягів виробництва сільськогосподарської продукції господарствами окремих категорій у постійних цінах 2010 р. у 2013-2017 рр., млн. грн.

Не дивлячись на те, що у 2013-2017 рр. частка фермерських господарств у формуванні обсягів виробництва сільськогосподарської продукції була незначною, їх діяльність певною мірою вплинула на зміну структури виробництва сільськогосподарської продукції (див. табл. 2). Так, якщо у 2000-2010 рр. переважну частку у виробництві сільськогосподарської продукції формували господарства населення, то у 2014-2017 рр. – сільськогосподарські підприємства (з урахуванням фермерських господарств).

Виробництво основних видів продукції рослинництва як у сільськогосподарських підприємствах загалом, так і, зокрема, у фермерських господарствах є прибутковим. Водночас, збитковим упродовж тривалого періоду залишалося виробництво м'яса великої рогатої худоби (табл. 4).

¹⁹⁹ Сільське господарство України // Статистичний збірник за 2017 р. / Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко [Текст]. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 245 с. – С. 224.

4. Рівень рентабельності (збитковості) основних видів продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах (у т.ч. у фермерських господарствах) за 2013-2017 рр., %

Продукція	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
<i>Сільськогосподарські підприємства:</i>					
Зернові та зернобобові культури	2,4	25,7	42,6	37,8	25,0
Соняшник	28,2	36,7	78,4	61,9	41,3
Буряки цукрові фабричні	3,1	17,8	27,7	24,6	12,4
Овочеві культури	7,5	14,5	32,0	15,3	9,9
Плодові та ягідні культури	127,5	65,8	58,3	25,0	35,4
Молоко	13,1	11,1	12,7	18,6	26,9
Велика рогата худоба на м'ясо	-41,3	-34,5	-16,9	-23,2	3,4
Свині на м'ясо	0,2	5,6	12,6	-4,1	3,5
Птиця на м'ясо	-5,9	-12,6	-5,4	3,4	7,0
Яйця курячі	47,6	58,8	60,9	0,5	-9,0
<i>у т.ч. фермерські господарства</i>					
Зернові та зернобобові культури	9,3	24,2	38,6	38,0	27,9
Соняшник	35,7	40,2	71,5	64,4	41,2
Буряки цукрові фабричні	8,2	20,9	16,1	32,7	20,0
Овочеві культури	22,1	20,3	43,8	21,2	19,5
Плодові та ягідні культури	22,7	48,4	66,2	47,5	36,1
Молоко	21,4	19,7	20,5	23,3	25,9
Велика рогата худоба на м'ясо	-13,7	-10,1	3,3	-0,1	-2,1
Свині на м'ясо	-5,0	1,0	2,4	-1,2	-6,7
Птиця на м'ясо	3,4	2,6	10,2	2,3	3,5
Яйця курячі	...	...	...	...	14,1

Джерело: за даними Державної служби статистики України²⁰⁰

Для забезпечення розвитку тваринницьких галузей Постановою Кабінету міністрів України від 07.02.2018 р. №107 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки галузі тваринництва» передбачено ряд заходів.²⁰¹ Зокрема, для розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації передбачається державна фінансова підтримка, отримати яку можуть фермерські господарства з зареєстрованими правами на власність та/або користування земельною ділянкою, які мають у наявності до 500 га сільськогосподарських угідь в обробітку та до 15 млн. грн. річного обороту, ідентифікованих та зареєстрованих сільськогосподарських тварин²⁰².

Слід зазначити, що (за інших рівних умов) дрібні аграрні формування не можуть використовувати у повному обсязі резерви до зниження одиничної собівартості,

²⁰⁰ Сільське господарство України // Статистичний збірник за 2017 р. / Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко [Текст]. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 245 с. – С. 177.

²⁰¹ Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки галузі тваринництва / Постанова Кабінету міністрів України від 07.02.2018 р. №107 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-2018>.

²⁰² Державна підтримка сільського господарства: урядові програми 2018 / Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dotacii.minagro.gov.ua/ua>

освоювати новітні технології, витримувати жорсткі умови конкурентної боротьби, забезпечувати необхідний рівень капіталовкладень. Для здешевлення продукції, забезпечення диверсифікованості виробництва, зниження залежності сільськогосподарських товаровиробників від посередницьких структур, монополістів у сфері переробки й збуту продукції, постачання техніки та пально-мастильних матеріалів об'єктивно необхідним є розвиток кооперації та створення вертикально інтегрованих агроформувань.

Слушною з цього приводу є думка Жигіря А.А., який пропонує для стимулювання підприємницької діяльності на селі створювати спеціалізовані обслуговуючі кооперативи, агроторгові дома, засновані на кооперативних засадах та кооперативи при сільських громадах²⁰³.

Вагома частка сільськогосподарської продукції виробляється нині у господарствах населення, проте такі товаровиробники не забезпечені належним чином матеріально-технічною базою для здійснення виробництва та перевірки якості продукції, як правило, не мають стабільних каналів продажу та часто змушені реалізовувати продукцію за заниженими цінами. Тому на сучасному етапі розвитку аграрного підприємництва важлива роль має відводитися створенню кооперативів при сільських громадах. Створення таких кооперативів сприятиме вирішенню проблем не лише фінансового характеру, а й соціального. Водночас слід зазначити, що населення з недовірою відноситься до подібних ініціатив, побоюючись втрати частки власних доходів за умов відсутності стабільності в економіці та, зокрема, у податковій сфері.

Важливе значення має також розвиток вертикальної інтеграції, адже при створенні вертикально інтегрованих формувань відбувається поєднання суміжних ланок: виробників засобів та предметів праці для аграріїв, сільськогосподарської продукції, продуктів промислової переробки, торговельної сфери. У такий спосіб забезпечується справедливий перерозподіл прибутку, оскільки у переробній галузі, сфері торгівлі та сервісного обслуговування оборот капіталу є швидшим і норма прибутку вищою, ніж у сільському господарстві. Крім того, знижується залежність сільськогосподарських товаровиробників від торгових посередників, формуються цілісні маркетингові системи, що робить агроформування більш конкурентоспроможним.

Також важливим є розвиток вертикальної виробничої інтеграції на базі холдингів, концернів, господарських асоціацій. При цьому відбувається централізація капіталу, який може спрямовуватися за потреби у різні сфери діяльності інтегрованого формування.

Формування інтегрованих структур ринкового типу на основі поширення кооперації в аграрній сфері забезпечить прояв переваг великого бізнесу над дрібним, адже нарощування концентрації та поглиблення спеціалізації виробництва сприятимуть підвищенню фінансової стійкості таких структур, розширенню можливостей щодо ефективного використання ними фінансових, матеріально-технічних та трудових ресурсів.

²⁰³ Жигір А.А. Розвиток підприємницьких структур в аграрній сфері / А.А. Жигір [Текст] // Агросвіт, №4. – 2012. – С. 22

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Колективна монографія

За редакцією д.е.н., професора Непочатенко О.О.

Комп'ютерне верстання

М.І. Мальований

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 02.01.2019 р. Формат 60х84/16

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 16,04

Тираж 300 прим. Замовлення № 572

Видавець і виготівник «Сочінський М. М.»
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19, вул. Садова, 2

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744)4-64-88, 3-51-33, (067)104-64-88

vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavi008@gmail.com

vizavisadova@gmail.com